

ZAŁOŻENIA
DO PRACY Z MŁODZIEŻĄ
ZAGROŻONĄ NIEDOSTOSOWANIEM SPOŁECZNYM
JAKO ELEMENT PROGRAMU SOCJOTERAPII

*„- Nie mówimy im: masz być grzeczny!
Nam płacą za pracę z niegrzeczными.
Masz być po prostu przyzwoity.
I ja będę się starał być przyzwoity w
stosunku do Ciebie „*

Maciej Rutkowski

OPRACOWANIE: Marta Skrejko – Rygiel

Kraków, wrzesień 2009

Na podstawie przeprowadzonej w czerwcu 2009 r. ewaluacji programu socjoterapeutycznego przeznaczonego do pracy z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym wyciągnięto wnioski do pracy na rok szkolny 2009/2010:

- 1/ Ważnym staje się opracowanie i wdrożenie jasnych, ściśle określonych procedur postępowania wobec młodzieży, by w efekcie doprowadzić do pozytywnych zmian w zachowaniu uczniów.
- 2/ Należy w miarę możliwości zwiększyć liczbę zajęć o charakterze wychowawczym i terapeutycznym w celu właściwej socjalizacji, a tym samym wpływać na rozwój ucznia w wymiarze intelektualnym, psychicznym i społecznym.
- 3/ Istotnym jest powołanie zespołu koordynującego działania z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym po to by lepiej organizować prace z tymi uczniami i dawać wsparcie mniej doświadczonym nauczycielom.
- 4/ Koniecznym jest organizowanie systematycznych spotkań nauczycieli uczących w klasach „a” w celu bieżącej wymiany doświadczeń oraz poszukiwania dróg rozwiązywania problemów wychowawczych.

Na tej podstawie opracowano założenia do pracy z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym.

PRACA Z KLASĄ

WSPÓŁPRACA NAUCZYCIEL – UCZNIOWIE

1. OPRACOWANIE *KLASOWEGO PLANU ZACHOWANIA*.
2. POSTĘPOWANIE Z TRUDNYMI UCZNIAMI PODCZAS LEKCJI
3. DROGI ROZWIĄZYWANIA Z UCZNIEM JEGO PROBLEMÓW I TRUDNYCH SYTUACJI WYCHOWAWCZYCH
4. *TERAPIA WYCHOWAWCZA*
5. TEMATYKA GODZIN WYCHOWAWCZYCH

KLASOWY PLAN ZACHOWANIA JAKO PODSTAWA W PRACY Z MŁODZIEŻĄ ZAGROŻONA NIEDOSTOSOWANIEM SPOŁECZNYM.

Dla każdego nauczyciela praca z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym to prawdziwe wyzwanie. By radzić sobie z problemami konieczne jest opracowanie i wdrożenie reguł jasno określających granice zachowania, zapewniających dobre warunki do nauki i bezpieczeństwa.

Opracowanie KLASOWEGO PLANU ZACHOWANIA jest metodą ustalenia ZASAD, określających współpracę NAUCZYCIEL – UCZNIOWIE. Jego celem jest osiągnięcie z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym porozumienia dotyczącego:

- podstawowych i nie podlegających dyskusji praw członków grupy;
- podstawowych obowiązków, nie będących w sprzeczności z prawami;
- koniecznych zasad zapewniających formalną ochronę praw i ponoszenia odpowiedzialności w przypadku ich złamania;
- konsekwencji wynikających z wyboru jakiegoś zachowania;
- wsparcia i zachęty dla jakiegoś zachowania.

W celu opracowania KLASOWEGO PLANU ZACHOWANIA można skorzystać z diagramu zaproponowanego przez Billa Rogersa.

Uświadomienie istnienia problemu: omawiamy z uczniami nasze obawy dotyczące zachowania i jego wpływu na uczenie się. Zachęcamy uczniów, by brali udział w dyskusji oraz dostrzegli konieczność utworzenia wspólnego planu zachowania.

Prawa:
podkreślamy podstawowe prawa (na podstawie tego co uważamy za istotne)

Obowiązki:
prezentujemy, po czym wspólnie omawiamy z klasą ogólne i konkretne obowiązki

Zasady:
wspólnie z klasą ustalamy główne zasady dotyczące uczenia się i zachowania

Konsekwencje:
uświadamiamy uczniom, że zachowanie jest ich i tylko ich oraz konieczność szanowania prawa innych

Prawa i obowiązki:
stanowią całość Spisanie powyższych ustaleń wśród uczniów w postaci umowy klasowej (planu zachowania), opracowana wspólnie przez wszystkich uczniów i nauczycieli, wyrażona za pomocą klarownego języka, przekazana dyrekcji szkoły i rodzicom

Zapewniają formalną ochronę praw: traktowania z szacunkiem, uczenia się, komunikowania się, poruszania się, bezpieczeństwa, rozwiązywania konfliktów

Test konsekwencji: czy są proporcjonalne, czy są powiązane z zachowaniem, czy wyrażają szacunek i pozwalają zachować godność, czy uczeń wyciąga z nich jakąś naukę

Klauzule dotyczące surowości Konsekwencji. Odizolowanie ucznia

Prawo jest oczekiwaniem tego jak powinno być. Dlatego też potrzebne są ZASADY i KONSEKWENCJE. Ważne jest podkreślenie, że PRAWA i OBOWIĄZKI tworzą NIEROZERWALNĄ CAŁOŚĆ.

Należy uświadomić uczniom, że z OBOWIĄZKAMI mamy do czynienia wówczas gdy jesteśmy odpowiedzialni za nasze zachowania i myśli. Mogą być OBOWIĄZKI OGÓLNE (współpracuj, dziel się, zachowuj zgodnie z zasadami bezpieczeństwa) oraz OBOWIĄZKI SZCZEGÓŁOWE (jeden uczeń kontroluje hałas i przypomina pozostałym, by zachowywali się cicho).

ZASADY

Istotnym elementem KLASOWEGO PLANU ZACHOWANIA jest ustalenie i opisanie obowiązujących ZASAD KLASOWYCH.

W tym celu wychowawca omawia z uczniami kwestie dotyczące tego:

- co dają nam zasady;
- co by było gdyby zasady nie istniały;
- co sprawia, że zasada jest sprawiedliwa i użyteczna;
- co stanie się gdy zasada zostanie złamana.

ZASADY powinny być:

- najprostsze;
- zgodne z zasadami ogólnoszkolnymi;
- wyrażone w sposób pozytywny;
- powinno ich być niedużo.

Nad stworzeniem KLASOWEGO PLANU ZACHOWANIA z młodzieżą pracują wychowawca oraz wychowawca wspomagający. Pracę należy zacząć od podzielenia się obawami dotyczącymi zachowania i jego wpływu na uczenie się. Poprzez dyskusję grupową nauczyciele powinni zachęcić młodzież do zastanowienia się nad wspólnymi grupowymi potrzebami i celami. Istotne tutaj wydają się:

- poważne traktowanie uwag uczniów;

- właściwa ocena wkładu młodzieży tworzącej umowę klasową;
- ustanowienie podstawy, dzięki której racjonalnie mogą działać ZASADY klasowego zachowania.

Niezbędnym przy opracowaniu KLASOWEGO PLANU ZACHOWANIA będzie „KONTRAKT KLASOWY”.

PRAWA

Opracowując spis praw należy koncentrować się na fundamentalnych prawach, nie podlegających dyskusji:

- prawo do szacunku i sprawiedliwego traktowania;
- prawo do uczenia się bez przeszkadzania ze strony innych;
- prawo do czucia się bezpiecznym i bycia bezpiecznym.

KONSEKWENCJE

KLASOWY PLAN ZACHOWANIA musi zawierać również KONSEKWENCJE, czyli następstwa nieodpowiedniego zachowania. Uczniowie mogą postrzegać KONSEKWENCJE jako coś negatywnego. Młodzież musi mieć świadomość tego, czemu one służą. Ważne jest by KONSEKWENCJE były:

- powiązane z zachowaniem;
- proporcjonalne do przewinienia;
- czegoś uczyły;
- powiązane z „naprawianiem i odbudowywaniem”;
- odróżniane od zasad;
- zróżnicowane – KONSEKWENCJE NATYCHMIASTOWE i KONSEKWENCJE ODROZONE;
- nieuchronne.

Uczniowie powinni wiedzieć, że KONSEKWENCJE pojawiają się gdy zachowują się nieodpowiedzialnie lub gdy wybierają zachowania naruszające prawa innych.

KLASOWY PLAN ZACHOWANIA służy wspieraniu uczniów, którzy chcą zmieniać swoje zachowania. Dlatego wymaga wspólnej pracy wychowawcy i uczniów. Istotnym czynnikiem jest to, by promować oczekiwane zachowania i upewniać się, że zachowanie całej klasy zmierza w kierunku określonym przez opracowany plan.

Zespół Szkół Specjalnych nr 4 w Krakowie

POSTĘPOWANIE Z TRUDNYMI UCZNIAMI PODCZAS LEKCJI

W pracy z młodzieżą przejawiającą trudne zachowania ważne jest sprowokowanie uczniów do brania za siebie odpowiedzialności. Uczniowie powinni wiedzieć jaka obowiązuje w szkole hierarchia w zakresie wyciągania konsekwencji. Wygaszanie reakcji niewłaściwych możliwe jest jedynie dzięki jednolitemu i spójnemu systemowi oddziaływań wychowawczych. Konsekwentne, systematyczne i cierpliwe działania nauczycieli zmierzać będą do rozwiązywania trudności wychowawczych. W przypadku występowania zachowań niewłaściwych należy stosować następującą kolejność czynności wobec trudnych uczniów.

1. Indywidualne rozmowy z nauczycielem.

Nauczyciel mający zajęcia z klasą w trakcie lekcji odnotowuje w ZESZYCIE UWAG imiona i nazwiska uczniów sprawiających podczas lekcji kłopoty. Dotyczy to takich zachowań jak:

- niewykonywanie poleceń;
- chodzenie po sali;
- wyzywanie kolegów;
- brak współpracy;
- przekrzykiwanie się;
- słuchanie muzyki;
- odbieranie telefonów;
- spóźnianie.

Bezpośrednio po lekcji nauczyciel mający zajęcia z klasą przeprowadza z uczniem **rozmowę**. Omawia z nim zachowanie i ustala zasady dalszej współpracy. Odwołuje się do podstawowych praw, jakie mają wszyscy

uczniowie w klasie (szczególnie prawo do uczenia się i zdobywania wiedzy), zapisuje w ZESZYCIE UWAG to co zostało ustalone.

2. Rozmowa nauczyciela z uczniem w obecności wychowawcy lub wychowawcy wspomagającego.

W przypadku trzykrotnego powtórzenia się zachowań niewłaściwych (rozmowy, wyzwiska, słuchanie muzyki, lekceważenie poleceń) ma miejsce interwencja uzupełniająca – spotkanie wychowawcy, nauczyciela przedmiotu i ucznia – po lekcji. Celem spotkania jest wyjaśnienie niepokojących kwestii. Konieczne jest w tej sytuacji wyciągnięcie KONSEKWENCJI. W tym celu wychowawca wykorzystuje INDYWIDUALNĄ KARTĘ ODPOWIEDZI UCZNIĄ.

Zespół Szkół Specjalnych nr 2 w Krakowie

Wzór INDYWIDUALNEJ KART ODPOWIEDZI UCZNI

**INDYWIDUALNA KARTA
ODPOWIEDZI UCZNI**

Imię i nazwisko ucznia

Klasa

Imię i nazwisko nauczyciela

Przedmiot

Data

WYPOWIEDZI UCZNI

1. Jakie moje zachowania były niezgodne z klasowymi zasadami?

2. Jakie były powody, dla których tak się zachowałem?

3. Jak mogę pracować nad swoim zachowaniem?

Uwagi nauczyciela

Podpis nauczyciela

Podpis wychowawcy

Podpis ucznia

3. Radzenie sobie w sytuacji kryzysowej – odizolowanie ucznia.

Nauczyciel prowadzący zajęcia wyprasza z sali ucznia, który swoim zachowaniem w sposób istotny ZAGRAŻA BEZPIECZEŃSTWU INNYCH, NIEWŁAŚCIWE ICH TRAKTUJE LUB UNIEMOŻLIWIA PROWADZENIE LEKCJI.

Podczas separacji ucznia należy kontrolować. W sytuacjach kryzysowych nauczyciel może liczyć na pomoc innych nauczycieli i dyrekcji szkoły. Odizolowanie ucznia musi być odnotowane w ZESZYCIE UWAG.

Koniecznym jest stworzenie OGÓLNOSZKOLNEGO PLANU IZILOWANIA UCZNIÓW W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH. Musi istnieć procedura działania pozwalająca nauczycielowi wyprosić ucznia z klasy.

Zespół Szkół Specjalnych

DROGI ROZWIĄZYWANIA Z UCZNIEM JEGO PROBLEMÓW I TRUDNYCH SYTUACJI WYCHOWAWCZYCH.

Jednym z wielu zadań nauczyciela jest przekonanie ucznia sprawiającego kłopoty do zmiany zachowania w pożądanym sposób. W takiej sytuacji należy wykorzystać siłę perswazji nauczycieli i wychowawców, jak również istniejącą hierarchię władzy.

Trudne sytuacje wychowawcze można rozwiązywać poprzez:

1. Indywidualne rozmowy z nauczycielem.
2. Spotkanie wychowawcy, nauczyciela i ucznia.
3. Rozmowę z pedagogiem lub terapeutą.
4. Rozmowę z dyrektorem szkoły.
5. Komisję wychowawczą.
6. Systematyczną kontrolę zachowania ucznia – cotygodniowe spotkania z pedagogiem lub terapeutą.
7. Pisemne sformułowanie zastrzeżeń wobec ucznia w formie pisemnego powiadomienia rodziców.

1. Indywidualne rozmowy z nauczycielem

Spotkanie nauczyciela z uczniem po lekcji ma celu:

- omówienie niepokojących kwestii dotyczących niewłaściwego zachowania;
- przypomnienie zasad zachowania;
- spisanie w ZESZYCIE UWAG tego co zostało ustalone.

Nauczyciel w trakcie rozmowy odwołuje się do podstawowych praw jaki mają wszyscy uczniowie w klasie.

2. Spotkanie wychowawcy, nauczyciela przedmiotu i ucznia.

Interwencja uzupełniająca, która ma formę spotkania z uczniem po lekcji ma miejsce w przypadku trzykrotnie powtarzającego się zachowania niepożądanego. Konieczne jest wykorzystanie **INDYWIDUALNEJ KARTY ODPOWIEDZI UCZNI**A.

Jeśli uczeń nie zostanie po lekcji lub nie stawi się na umówione spotkanie w celu omówienia zachowania lub poniesienia jego konsekwencji, ważne jest by rozmowa interwencyjna ostatecznie doszła do skutku. Należy zakomunikować uczniowi jej nieuniknioną, nawet jeżeli nastąpi ona dopiero po kilku dniach.

3. Rozmowa z pedagogiem szkolnym lub nauczycielem terapeutą.

Nauczyciele mogą liczyć na pomoc pedagoga szkolnego lub nauczyciela terapeuty. Dotyczy to problemów, których nie można rozwiązać drogą rozmów interwencyjnych bądź jeżeli dotychczasowe rozmowy nie dały efektu.

W trakcie tego spotkania biorącym w nim udział pedagog lub terapeuta oraz uczeń przedstawiają swoją wersję tego, czego dotyczy problem.

Ważne jest aby efektem rozmowy było spisanie **KONTRAKTU WYCHOWAWCZEGO**.

4. Rozmowa z dyrektorem szkoły.

W przypadku braku zmian w zachowaniu pomimo podjęcia dotychczasowych działań, wychowawca lub pozostali nauczyciele mogą prosić o pomoc dyrektora szkoły, który przeprowadzi z uczniem **ROZMOWĘ DYSCIPLINUJĄCĄ**. Wychowawca odnotowuje przyczynę i datę rozmowy w **ZESZYCIE UWAG**.

5. Komisja wychowawcza.

Jeżeli trudne zachowania ucznia powtarzają się należy wychowawca organizuje spotkanie **KOMISJI WYCHOWAWCZEJ**, w której skład wchodzi:

pedagog szkolny, wychowawca, rodzice (opiekunowie), kurator ucznia oraz uczeń. W trakcie rozmowy o wszystkich problemach informowani są rodzice oraz kurator. Uczeń podejmuje postanowienia dotyczące zmian w zachowaniu. Wszystko zostaje opisane w obowiązującym w szkole FORMULARZU.

6. Systematyczna kontrola zachowania.

Konsekwencją rozmowy w ramach KOMISJI WYCHOWAWCZEJ może być założenie ZESZYTU ZACHOWANIA, w którym nauczyciele oceniają zachowanie ucznia po każdej lekcji. Raz w tygodniu uczeń obowiązany jest przedstawić notatki z ZESZYTU pedagogowi szkolnemu lub terapeutce.

7. Pisemne sformułowanie zastrzeżeń wobec ucznia w formie pisemnego powiadomienia rodziców (opiekunów).

W przypadku całkowitego braku zmian w zachowaniu ucznia, pedagog szkolny lub wychowawca klasy mogą powiadomić o tym fakcie rodziców (opiekunów) w formie pisemnej. Informują opiekunów o problemach i ewentualnej potrzebie kontaktów.

Zespół Szkół Specjalnych nr 4 w Krakowie

TERAPIA WYCHOWAWCZA

W procesie wychowania głównym celem jest wszechstronny rozwój osobowy uczniów, czyli rozwój ucznia w wymiarze intelektualnym, psychicznym, społecznym, zdrowotnym, moralnym i duchowym.

Zadaniem wychowawców i nauczycieli pracujących z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym są:

- kształtowanie umiejętności obcowania w grupie rówieśniczej;
- dostrzeganie i szanowanie potrzeb innych;
- wdrażanie do swobodnego i odważnego mówienia o sobie i swoich uczuciach.

TERAPIA WYCHOWAWCZA została wprowadzona z uwagi na konieczność właściwej socjalizacji uczniów, którym z wielu powodów brakuje umiejętności społecznych. Plan jej realizacji wynika z codziennych potrzeb życia szkolnego i sytuacji pozaszkolnych oraz wydarzeń społecznych.

Zajęcia TERAPII WYCHOWAWCZEJ zorganizowane i prowadzone przez wychowawców klas drugiej i trzeciej odbywać się będą raz w tygodniu. Stanowią one okazję do podsumowania bieżących spraw młodzieży, przy jednoczesnym zaktywizowaniu oddziaływań wychowawczych na grupę jako zespół uczniów.

Tematyka spotkań skoncentrowana została na eksponowaniu osoby ludzkiej, przynależącej do społeczności ludzi a jednocześnie będącej jej członkiem ważnym samym w sobie i niezależnym.

Problematyka wychowawcza zwraca uwagę na społeczne przystosowanie każdego człowieka. Są to sposoby kulturalnego poruszania się między ludźmi, ukazujące różne formy zachowania w sytuacjach życia codziennego, przy jednoczesnym respektowaniu norm moralnych i zasad kultury osobistej.

CELEM zajęć TERAPII WYCHOWAWCZEJ jest pomaganie uczniom w kształtowaniu postaw akceptujących swoje społeczeństwo, tworzenie więzi międzyludzkich oraz przygotowanie do dorosłego życia. Oddziaływania

terapeutyczne mają wpłynąć na kształt zachowań uczniów związanych z życiem w rodzinie i w grupie rówieśniczej.

Podstawę zajęć TERAPII WYCHOWAWCZEJ stanowią założenia PROGRAMU SOCJOTERAPII DLA KLAS ZAGROŻONYCH NIEDOSTOSOWANIEM SPOŁECZNYM autorstwa M.Skrejko-Rygiel i M.Łaptaś oraz PROGRAMU WYCHOWAWCZO – PROFILAKTYCZNEGO „SPÓJRZ INACZEJ” A.Kołodziejczyka i E.Czemierowskiej.

TEMATYKA SPOTKAŃ

I. Postrzeganie siebie

1. Jaki jestem?
2. Jestem doceniany i doceniam innych.
3. Moje sukcesy.
4. Możemy wpływać na swój nastrój.

II. Uczestnictwo w grupie.

1. Sposób życia innych różni się od mojego.
2. Jak pomóc tym, którzy czują się inni?
3. Jak inni mogą wpływać na nas?
4. Jak radzić sobie w trudnych sytuacjach?

III. Rozwiązywanie problemów.

1. Czasem podejmujemy ryzykowne decyzje.
2. Uczymy się mówić „nie”.

IV. Moja rodzina.

1. Dom rodzinny cichą przystanią.
2. Demokratyczny i autokratyczny system wychowania – który wybieram i respektuję.
3. Postawy wobec ludzi starszych.
4. Pomoc potrzebującym.
5. Rodzinne Boże Narodzenie.

6. Ja i moje rodzeństwo.
7. W każdej rodzinie można spotkać dobro, miłość i radość – dlaczego?
8. Jak spędzam wolny czas.

V. Kultura osobista.

1. Między ludźmi – reguły dyskusji.
2. Konflikty, winy, przeprosiny.
3. Listy, kartki, telefony.

VI. Grupa rówieśnicza.

1. Kim jestem – co lubię, co potrafię, co jest dla mnie ważne?
2. Moje prawa i prawa innych.
3. Dobre i złe rzędy.
4. Wydarzenia z życia osobistego.
5. Role społeczne.

Poza przedstawioną tematyką w ramach oddziaływań terapeutycznych uwzględniane będą zajęcia o charakterze: artystycznym, sportowym, turystycznym, rozwijającym zainteresowania.

TEMATYKA GODZIN WYCHOWAWCZYCH

Rolą wychowawcy wobec uczniów jest formułowanie wskazówek sprzyjających jego rozwojowi i prawidłowemu funkcjonowaniu w społeczeństwie. Zapewni to młodemu człowiekowi poczucie bezpieczeństwa i pozwoli zdobyć pewność siebie. Godziny do dyspozycji wychowawcy stanowią cenną okazję do mówienia o wartościach mogących być fundamentem ludzkiego życia. Dobrze przygotowanie zajęć ułatwi kontakt i współpracę z uczniami. Stanie się skutecznym czynnikiem oddziaływania wychowawczego.

Podjęcie pewnych tematów wydaje się być szczególnie istotne w pracy z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym.

Proponowana TEMATYKA GODZIN DO DYSPOZYCJI WYCHOWAWCY:

1. Nasze prawa i obowiązki.
2. Zasady zachowania i konsekwencje.
3. Rozwiązywanie problemów w naszej klasie.
4. Integracja zespołu klasowego.
5. Przyjaźń.
6. Wyrażanie szacunku.
7. Czym jest patriotyzm.
8. Święta narodowe.
9. Znaczenie rodziny.
10. Umiejętność odpoczynku i świętowania.
11. Postawy wobec ludzi niepełnosprawnych.
12. Tolerancja.
13. Stereotypy.
14. My i inni.
15. Jak sobie radzić ze stereotypami.
16. Przeciwdziałanie przemocy.
17. Empatia i pomoc potrzebującym.

18. Uzależnienie od alkoholu.

19. Potrzeba miłości.

20. Miłość i odpowiedzialność.

Zespół Szkół Specjalnych nr 4 w Krakowie

PLAN WSPARCIA I POMOCY DLA NAUCZYCIELI

1. ROLA POŚREDNIKA/DORADCY
2. WSPÓŁPRACA NAUCZYCIELI
  - ZESPÓŁ KOORDYNUJĄCY PRACĘ Z KLASAMI „A”
  - SPOTKANIA Z NAUCZYCIELAMI UCZĄCYMI W KLASACH „A”
3. SPOTKANIA KLASOWE
  - SPOTKANIA OTWARTE
  - SPOTKANIA ZAMKNIĘTE

ROLA POŚREDNIKA – DORADCY

W radzeniu sobie z trudnymi zachowaniami młodzieży istotną jest wiarygodność nauczyciela. Zapracowuje się na nią z czasem, demonstrując skuteczne nauczanie, umiejętności kierowania i – co najważniejsze – zaskarbiając sobie elementarny szacunek uczniów. O dobrej i miłej atmosferze w szkole decyduje wzajemna pomoc i współpraca nauczycieli. Jest to szczególnie ważne w pracy z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym.

Należy wspólnie omawiać techniki utrzymania dyscypliny. Opracować tematykę godzin wychowawczych i zajęć o charakterze terapeutycznym.

Nauczyciele z mniejszym doświadczeniem w pracy pedagogicznej mogą liczyć na pomoc POŚREDNIKA – DORADCY, dzięki któremu będą mogli w lepszy sposób budować swoją wiarygodność w oczach uczniów, tworzyć odpowiednią atmosferę umożliwiającą prowadzenie lekcji i zdobywanie wiedzy.

Propozycja ta ma na celu:

- wsparcie dla mniej doświadczonych nauczycieli;
- pomoc przy rozwiązywaniu problemów, planowaniu lekcji oraz w kwestiach dyscyplinarnych;
- szybką akceptację przez młodzież mniej doświadczonego nauczyciela;
- dzielenie się wiedzą i doświadczeniem, a w szczególności umiejętnościami dotyczącymi zasad współpracy z klasą.

Funkcję POŚREDNIKA – DORADCY pełni każdorazowo nauczyciel – terapeuta.

Współpraca nauczyciela z DORADCĄ dotyczy:

- ustalenia zasad i obowiązków określających współpracę nauczyciel – uczniowie;
- umiejętności rozmawiania z uczniem;
- udoskonalenie zdolności radzenia sobie z zachowaniem uczniów;

- zwiększenie pewności siebie.

POŚREDNIK – DORADCA może pomóc poprzez:

- zorganizowanie spotkania z nauczycielem;
- zastanowienie się co nauczyciel myśli i czuje na temat swoich uczniów;
- opisanie obaw dotyczących zachowania uczniów podczas lekcji tego nauczyciela;
- okazanie wsparcia oraz zachęty do pracy;
- zachęcanie do mówienia na temat problemów z klasą i obaw z tym związanych;
- dążenie do tego by nauczyciel zgodził się, że jest to problem, który należy rozwiązać.

Nauczyciel wraz z POŚREDNIKIEM - DORADCĄ opracowuje program radzenia sobie z trudnymi zachowaniami uczniów.

Do programu takiego należy:

- obustronna obserwacja sposobu prowadzenia lekcji;
- informacje zwrotne;
- rozpoznanie posiadanych umiejętności;
- uczenie się i ćwiczenie nowych umiejętności podczas lekcji.

DORADCA może też przedyskutować z nauczycielem jego przekonania i postawy ujawniające się podczas wielu rozmów, przeprowadzonych przez nich w czasie dotychczasowej pracy.

Pomoc POŚREDNIKA – DORADCY wymaga zaufania, ryzyka, chęci, czasu i – co najważniejsze – wsparcia innych nauczycieli. Jednakże wyniki tego procesu warte są podjętego wysiłku.

WSPÓŁPRACA NAUCZYCIELI

I. ZESPÓŁ KOORDYNUJACY PRACĘ Z KLASAMI „A”

Aby lepiej zorganizować współpracę i wzajemną pomoc koniecznym wydaje się powołanie w każdym roku szkolnym ZESPOŁU KOORDYNUJACEGO PRACĘ Z KLASAMI „A”. ZESPÓŁ ten tworzyć będą wychowawcy klas „A”, nauczyciel terapeuta oraz wskazani przez niego nauczyciele, którzy spędzają z tymi uczniami dużą ilość czasu. ZESPÓŁ KOORDYNUJACY PRACĘ Z KLASAMI „A” nie powinien liczyć więcej niż 10 osób.

Spotkania organizowane będą systematycznie – co dwa tygodnie oraz w sytuacjach kryzysowych związanych z powtarzającymi się trudnymi zachowaniami młodzieży.

Podstawowe zadania, którymi będzie zajmował się ZESPÓŁ to:

- stworzenie planu działania dla wszystkich nauczycieli, dotyczącego postaw wobec zachowań trudnych;
- dzielenie się informacjami i problemami związanymi z niewłaściwymi zachowaniami uczniów;
- analiza trudności oraz praca nad znalezieniem rozwiązania problemów uczniów;
- wsparcie moralne i emocjonalne, zaoferowanie pomocy nauczycielom mającym trudności w prowadzeniu zajęć z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym;
- opracowanie planów działania dotyczących pomocy nauczycielom.

Wspieranie nauczycieli, wzajemna pomoc pochłania dużo czasu i wymaga wiele wysiłku. Jeśli stosunki między uczącymi w szkole opierają się na wzajemnym wspieraniu siebie, pełne są zaufania i profesjonalizmu, to będzie można wiele osiągnąć. Im wcześniej zaoferowane będzie takie wsparcie tym lepsze przyniesie efekty.

II. SPOTKANIA Z NAUCZYCIELAMI UCZACYMI W KLASACH „A”

Nie istnieje jedna, prosta strategia pozwalająca radzić sobie z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym. Trzeba mieć świadomość tego, że nauczyciele odniosą większy sukces kiedy traktują problemy klasy jako coś, czemu zaradzić mogą wspólnie wszyscy. Obwinianie się nawzajem jest mało pomocne i nie stanowi żadnego rozwiązania. By pracować z młodzieżą ujawniającą trudne zachowania nauczyciele potrzebują wsparcia i pomocy innych nauczycieli. Powodzenie w postępowaniu z młodzieżą jest wynikiem ciężkiej pracy. Dlatego też należy opracować PLAN WSPARCIA I POMOCY, u którego podłoża leżeć będzie:

- zidentyfikowanie problemu nauczyciela/nauczycieli;
- zidentyfikowanie dziedziny, w których nauczyciel/nauczyciele potrzebują doszkalania;
- ustalenie celów oraz stworzenie planów zachowania i nauczania, aby te cele osiągnąć;

PLAN WSPARCIA I POMOCY obejmować będzie SPOTKANIA NAUCZYCIELI UCZACYCH W KLASACH „A”. Spotkania te odbywać się będą raz w miesiącu, w dogodnym dla wszystkich terminie. Poza tym możliwe jest zwołanie SPOTKANIA doraźnego, wynikającego z sytuacji kryzysowej.

Podczas nich nauczyciele będą omawiać problemy na jakie napotykają podczas pracy i wspólnie szukać ich rozwiązań oraz dzielić się doświadczeniami dotyczącymi pracy z trudnymi zachowaniami. W tym zakresie będą one miały charakter interwencyjny. Poza tym zostaną na nich przedstawione zagadnienia niezbędne przy rozwiązywaniu trudności wychowawczych.

PROPONOWANA TEMATYKA SPOTKAŃ

1. Prawa, obowiązki, zasady i konsekwencje w pracy z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym.
2. Radzenie sobie z zachowaniami utrudniającymi prowadzenie lekcji.
3. Przedstawienie sytuacji uczniów klasy I A.
4. Utrzymanie dyscypliny.
5. Spotkania klasowe.
6. Radzenie sobie w sytuacji kryzysowej (odizolowanie ucznia).
7. Tworzenie indywidualnych planów radzenia sobie z zachowaniem dla uczniów z zaburzeniami zachowania.
8. Zachowania związane z ADHD i ADD.
9. Zachowanie powtarzające się i zmiana zachowania.
10. Przemoc w stosunku do nauczycieli.

Celem tych spotkań będzie ponadto zebranie informacji dotyczących dziedzin życia szkolnego, w których nauczyciele już się wzajemnie wspierają oraz orientacja: jakie potrzeby nauczycieli związane z ich samopoczuciem, rozwiązywaniem problemów, planowaniem działania czy wsparciem ze strony szkoły pozostaje wciąż niezaspokojone.

Wspólne wspieranie się nauczycieli pomoże zmienić negatywne podejście, zmniejszyć przekonanie o własnej niekompetencji, spowodować, że problemy częściej rozwiązywane będą za pomocą współpracy interpersonalnej.

SPOTKANIA KLASOWE

Ważnym elementem wsparcia nauczycieli jest pomoc w pracy z klasą, oferowana przez POŚREDNIKA – DORADCĘ oraz wychowawców klas bądź terapeutę. Służyć temu mogą SPOTKANIA KLASOWE, których zadaniem jest rozwiązywanie bieżących problemów związanych z trudnymi zachowaniami młodzieży.

I. SPOTKANIA OTWARTE

Celem spotkań klasowych jest przede wszystkim uświadomienie uczniom kogo dotyczy problem i jaki wpływ mają na nich omawiane przez nas zachowania. SPOTKANIA OTWARTE organizowane są w sytuacjach gdy trudne zachowania uczniów danej klasy powtarzają się na tych samych lekcjach. Dają one bezpośrednią możliwość wyrażania swoich odczuć, potrzeb i pomysłów. Organizowane są przez nauczyciela przedmiotu i towarzyszącego mu POŚREDNIKA – DORADCĘ. Ważne jest by istniały ustalone i wszystkim znane zasady prowadzenia spotkań klasowych. Zasady muszą podkreślać prawo do bycia wysłuchanym i do szacunku ze strony innych.

W pierwszej części SPOTKANIA OTWARTEGO uczniowie dzielą się z nauczycielami swoimi odczuciami dotyczącymi lekcji. Mogą wyrażać zarówno opinie pozytywne jak i negatywne. Służy to określeniu problemu oraz wyjaśnieniu dlaczego problemy istnieją zarówno w świadomości uczniów jak i nauczyciela. Ta część SPOTKANIA ma na celu uświadomienie uczniom konieczność rozwiązania problemu.

Następnie nauczyciele dzielą się obawami i odczuciami dotyczącymi tych lekcji. Wymieniają zachowania oraz ich wpływ na prowadzenie lekcji i uczenie się.

Kolejny krok prowadzi do poszukiwania rozwiązania problemu. Uczniowie przedstawiają swoje sugestie dotyczące zachowania i poprawy wyników w nauce. Najlepsze pomysły muszą zostać zapisane i przyjęte przez całą klasę. W trakcie SPOTKANIA koniecznie należy notować to co się na nich mówi.

II. SPOTKANIA ZAMKNIĘTE

W odróżnieniu od SPOTKAŃ OTWARTYCH, gdzie zachęca się uczniów do swobodnego dzielenia się swoimi przemyśleniami, SPOTKANIA ZAMKNIĘTE prowadzi wyłącznie wychowawca lub terapeuta.

Celem SPOTKANIA ZAMKNIĘTEGO jest wyjaśnienie klasie jak wygląda jej zachowanie i wyniki w nauce, ponowne ustalenie zasad dotyczących praw, obowiązków i reguł oraz przedstawienie konsekwencji ich nieprzestrzegania.

SPOTKANIE przeznaczone jest na:

- wyrażanie opinii dotyczących niewłaściwych zachowań;
- podkreślenie faktu, że uczniowie zawsze mogą liczyć na pomoc nauczycieli, ich wsparcie i zaangażowanie;
- wyrażenie wiary, że uczniowie sami znajdą rozwiązanie problemu, efektem którego będzie zmiana zachowania.

Ważne jest by podczas SPOTKANIA ZAMKNIĘTEGO połączyć przekazanie poważnego zmartwienia z formalnym charakterem spotkania oraz podkreślić, że nauczycielom zależy na poprawie sytuacji.

Dobrze przemyślane i zorganizowane SPOTKANIA KLASOWE sprzyjać będą rozwojowi zaufania między nauczycielami a uczniami, spokojnej, pogodnej atmosferze w szkole, a przede wszystkim są szansą zmiany zachowania uczniów.

Bibliografia

1. Dudziak U. *Wychowanie w klasie szkolnej*. WSiP Warszawa 2002.
2. Elliot J., Place M. *Dzieci i młodzież w kłopotcie*. WSiP Warszawa 2000.
3. Jastrząb J. *Edukacja terapeutyczna*. Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit” Toruń 2002.
4. Rogers B. *Trudna klasa*. Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna. Warszawa 2006.

Zespół Szkół Specjalnych nr 4 w Krakowie